កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ

ឆ្នាំគំរប់ ១៣

ភាគទី ៦

INSTITUT BOUDDHIQUE

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព. ស. ២៤៨៣

គ. ស. ១៩៤១

ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា.

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

ជាទស្សនាវដ្ដីចេញផ្សាយពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ មួយខែពីរក្បាល

ឆ្នាំគំរប់ ១៣

ភាគទី ៦

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនឹងសម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ
បានអនុញ្ញាតហើយ

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព. ស. ២៤៨៣

គ. ស. ១៩៤១

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — ការឆ្លើយតបនឹងវិទ្យុបាងកក កាលពីថ្ងៃ ១៦-១-៤១ . . . . ៣

២ — អំពីព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន របស់ដុកទ័រ អង់ជ្រើ-មីក្លូត៍ (តមក) ៦

៣ — អាជីវកម្មគឺអ្វី ? របស់ខេមរង្សី (តមក) ១២

៤ — ច្បាប់សុភាសិត របស់អ្នកឧកញ៉ាវង្សាសារពេជ នង (តមក) ១៥

៥ — ពង្សាវតារក្រិក ស្រង់យកអំពីគោលដារីកផ្សេងៗក្នុងពង្សាវតារលោក (តមក). ១៩

៦ — រឿងព្រេងខ្មែរ: "រឿងអាឡេវទី ២" របស់អ្នកឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី យិន (តមក). ២៥

រូបក្រៅរឿង

សាមនឿ (ប្រទេសលាវ) — ពិធីបុណ្យស្រង់ព្រះពុទ្ធរូប ១

TABLE DES MATIÈRES

Pages.

1° La réponse à Radio-Bangkok du 11-1-41 3

2° Le Bouddhisme en Indochine par le Docteur ANDRÉ MIGOT (suite et fin) 6

3° Qu'est-ce qu'un métier ? par KHÉMARARANSĪ (suite) 12

4° Chbab SUBHĀSIT (Poème Khmèr) par Oknhā VONGSĀSĀRAPÉCH (NONG) (suite) 15

5° Histoire de la Grèce, extraits de divers documents de l'Histoire Universelle (suite) 19

6° Conte populaire cambodgien inédit :

" Légende de ALÉV II " par Oknhā PRACHNHĀTHĪBADEY (YIN) (suite) 25

HORS TEXTES :

SAM-NUA (LAOS)-ondoiement de la statue du BOUDDHĀ ... 1

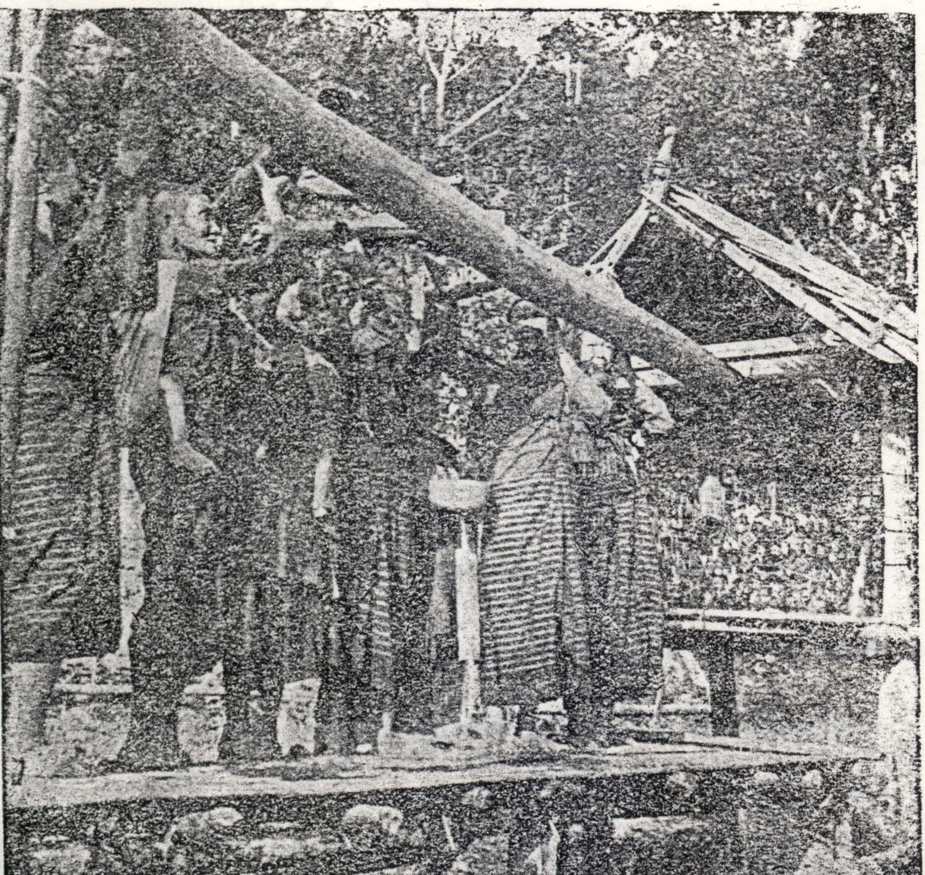

សាមឿ (ប្រិវេសលារ)– ពិធីបុណ្យស្រង់ព្រះពុទ្ធរូប ។

បម្លើយតបនឹងសព្ទវិទ្យុពីបាងកក

ចុះថ្ងៃ ១១ ខែយ៉ាំងវិយេរ ១៩៤១

ពីខាងថៃពោលថា ពីថ្ងៃ១០ខែយ៉ាំងវិយេរនេះ មានអាកាសយន្ត ៣ ពីខាងបារាំងសែសហោះទៅខាងថៃត្រង់តម្បន់ទិសខាងជើងប្រុងនឹងទម្លាក់គ្រាប់បែក ថាបណ្តាយន្តហោះទាំង ៣ នេះ មានយន្តហោះ ១ ហោះតំរង់ទៅខាងជើងបាងកកប៉ងនឹងទម្លាក់គ្រាប់បែក ប៉ុន្តែថាយន្តហោះខាងថៃហោះដេញខ្ចាត់ខ្ចាយអស់មកវិញ ហើយថាបានប្រើអាកាសយន្ត ១២ ហោះមកទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅសៀមរាបផ្ចាលគ្នាវិញ ពាក្យនេះជាពាក្យកុហកស្តែងណាស់ ដែលថៃពោលក្លែងបង្កាច់សន្សំរកហេតុទុកជាមុន ពីព្រោះថៃមានគំនិតគិតធ្វើលោភលើស្រុកខ្មែរតទៅទៀត ដូចមានកំហែងក្នុងពាក្យដែលសេនាបតីត្រួតយន្តហោះខាងថៃបានពោលតាមវិទ្យុក្នុងថ្ងៃជាមួយនេះស្រាប់ ៗ

បើខាងបារាំងសែសមានបំណងឲ្យទៅទម្លាក់គ្រាប់បែកលើក្រុងបាងកកដូចសំដីថៃមែន នេះមិនមែនប្រើឲ្យតែអាកាសយន្ត ១ ឬ ៣ ទៅឡើយ គេង់ប្រើអាកាសយន្តយ៉ាងតិចណាស់ក៏ឲ្យបានលើសពី១០ឡើងទៅ ទើបបានកើតការខ្ទះ ពីព្រោះក្រុងបាងកកជាក្រុងធំ ដ្បិតកាលទៅទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅខែត្រសៀមរាប ខាងថៃចាត់ប្រើយន្តហោះដល់ចំនួន ១១ ហើយ

ថៃកប់ជាទីក្រុងតូចតាចផង ។ ហេតុនេះបើចង់ធ្វើតបផ្ទាល់ដល់ក្រុងបាងកកវិញមែន គោងតែប្រើយន្តហោះឲ្យលើសពីចំនួនយន្តហោះដែលទៅទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅសៀមកបទើបបានជួនទឹងការ ។

ខាងបារាំងសែសមិនមែនល្ងង់សោះឡើយ ប៉ុន្តែគឺគ្មានគំនិតប្រើឲ្យយន្តហោះមកធ្វើអំពើផ្តើមហេតុជាមុនដូចពាក្យថៃពោលនោះសោះឡើយ ។

ប៉ុន្តែខាងថៃបេះតែពោលបង្កាច់ក្លែងរករឿងហេតុតាមអំពើចិត្តឥតពិចារណាសោះ គិតតែនិយាយកំហែងធ្វើឲ្យបណ្តាកស្ត្រខ្មែរមានសេចក្តីភិតភ័យជ្រួលជ្រើមកាលណា ថៃនឹងបានងាយបៀតបៀនកាលនោះ ។ ខាងខ្មែរយើងឥឡូវនេះ បានយល់គំនិតទុច្ចរិតរបស់ថៃសព្វគ្រប់ហើយ ។ យើងឥតមានបារម្ភអ្វីទៀតសោះ យើងបានដំនុំគ្នាមូលចិត្តគំនិតទុកស្រេចជាមុនអស់ហើយ ថាបើថៃធ្វើរំលោភទៅលើស្រុកយើង ។ ក៏ឥតមានធុញថប់ឡើយ យើងរួមកំឡាំងជាមួយនឹងបារាំងសែសជាព្យា-បាលតយុទ្ធនឹងថៃឲ្យអស់ពីចិត្ត មិនមែនល្ងង់ល្ងើចាញ់ប្រាជ្ញថៃ ដូចគំនិតថៃស្មានសោះឡើយ ។

យើងគ្មានគំនិតអាក្រក់លក់ស្រុកកំណើតលក់ខ្លួនដូចឈ្មោះប៉ុក-គុននោះទេ កុំឲ្យថៃសង្ស័យទៀត ។

មួយយ៉ាងទៀតពីថ្ងៃ ១០ ខែយ៉ាំងវ៉ៃយេរខាងថៃពោលជាភាសាថៃថាបារាំងសែសភ័យខ្លាចថៃឲ្យយន្តហោះ ។ ទៅទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅដាឡាក់

ភ្នំពេញទីនៅព្រៃនគរណាស់ បានជាពួកការបារាំងសែសប្រញាប់ផ្សាយដំណឹងតាមផ្លូវវិទ្យុស័ព្ទថា មិនបានប្រើយន្តហោះឲ្យទៅធ្វើអំពើយាយីដល់ក្រុងបាងកកទេ ។

ពាក្យត្រង់នេះទៀតក៏ឃើញថាសុទ្ធសឹងជាឧបាយកលកុតកុហកទាំងស្រុង អ្នកទាំងឡាយដែលបានស្តាប់សេចក្តីខាងថៃពោលទាំងប៉ុន្មានក៏ល្មមយល់បាន ថាបើបារាំងសែសខ្លាចថៃដល់ម្ល៉ឹងៗ តើហេតុដូចម្តេចក៏ប្រើយន្តហោះតែមួយឲ្យហោះទៅធ្វើអំពើផ្តើមហេតុដូចក្មេងលេង ជាទីបណ្តាលឲ្យខាងថៃខឹងធ្វើអំពើតបផ្ចាលមកវិញដូច្នោះ គួរគប្បីយល់បានថាថៃកុតកុហកឲ្យតែរួចពីមាត់ ឥតគិតក្រែងពាក្យអ្នកផងទិន្នាសោះឡើយ ហើយមកពីគំនិតគិតស្មានថាខ្មែរសុទ្ធតែល្ងង់ដូចឈ្មោះ ប៉ុក-គុន នោះដែរ ។

បើថៃសំរេចចិត្តគិតលើកលុកមកខាងខ្មែរៗ ក៏បានប្រុងជាមួយនឹងបារាំងសែសស្រេចដែរ ពួកថៃមុខជានឹងមានខូចខាតជាច្រើនប្រាកដមិនលែង ។

អំពីព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូចិន

របស់ឧកញ៉ា អង់គ្រេ-មីកូត (តមក)

ពួកចិនវៀតណាមវៀតណាមជាច្រើនលើកច្រើនគ្រា រួចត្រូវពួកឧរុបដែលមកក្រោយៗវៀតណាមទៀត គឺពួកអេស្ប៉ាញ៉ុល ហុល្លង់ដេស, ពរទុយហ្គេស ។ ការច្បាំងកាំងដល់ជាយូរអង្វែងនេះ នៅទីបំផុតមានការច្បាំងគ្នារវាងសៀមនិងយួនដោយយកប្រទេសខ្មែរជាទីចម្បាំង ទើបផុតបប់ក្នុងឆ្នាំ ១៨៤៧ (ព.ស.២៣៩០) ក្នុងរាជ្យព្រះបាទអង្គដួងដែលទ្រង់បានឡើងសោយរាជ្យដោយមានអ្នកដំណាងប្រទេសសៀមនិងយួនមកជាអធិបតីក្នុងពិធីរាជាភិសេក ។ តមក ទើបក្សត្រអង្គនេះទ្រង់សុំជំនួយពីមហានគរបារាំងសែសឲ្យជួយទំនុកបំរុងទ្រង់ ក្នុងឆ្នាំ ១៨៦២ (ព. ស. ២៤០៥) ដល់មករជ្ជកាលព្រះបាទនរោត្តម ទើបមហានគរបារាំងសែសធ្វើជាអាណាព្យាបាលក្រុងកម្ពុជាពេញទីរហូតមក ។

៤— អំពីពុទ្ធសាសនាសម័យបច្ចុប្បន្ន នៅប្រទេសខ្មែរនិងលាវ

កាលបើពិនិត្យមើលចិត្តគំនិតរបស់ប្រជាជនជាតិខ្មែរក្នុងរវាង ៤ សតវត្សរ៍នេះ ច្រើនតែមានចិត្តព្រួយបារម្ភខ្លាចសឹកសត្រូវដែលលុកលុយចូល

មកតាំងខាងសៀមនឹងខាងយួនជានិច្ច គោងតែរកផ្លូវគេចរត់ពីមុខពួកដែលរុកកន្ទ្រានចូលមក ហើយត្រូវដេញចេញពីផ្ទះរបស់ខ្លួន មិនមានលំនៅទៀងទាត់ (រស់តែរត់ទ័ពឥតស្រាក) ។ ហេតុដូច្នេះ ទើបចិត្តគំនិតរបស់ប្រជាជនមានតែសេចក្ដីភិតភ័យឥតស្រាកខ្លាំងៗគ្នាជាលំដាប់មក នាំឲ្យជាប់គំនិតខ្លាចគេដកបដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ទុកជាមានសន្តិភាពមកជាយូរអស់វេលា ៦០ ឆ្នាំហើយ ក៏លក្ខណៈនិស្ស័យចិត្តគំនិតរបស់ប្រទេសខ្មែរនឹងប្រទេសលាវនៅតែមើលឃើញតាមទំនងដែលពោលមកនេះដែរ ។

ទុកជាដូចម្ដេចក៏ដោយ ប្រជាជនដែលមានគ្រោះថ្នាក់ដោយចម្បាំងនឹងទៅជាជាតិនៅក្រោមបង្គាប់គេមកជាយូរនេះក៏នៅតែរក្សាកំឡាំងមួយទុកនៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនរហូតមកបាន គឺកំឡាំងសីលធម៌នឹងចិត្តវិជ្ជារបស់ពុទ្ធសាសនាលទ្ធិថេរវាទ ទុកជាប្រទីបមួយជួយបំភ្លឺផ្លូវចិត្តនឹងជាធម៌មួយជួយដោះទុក្ខក្នុងខណៈដែលមានទុក្ខសោកជាទម្ងន់ ។ ហើយនៅមានរឿងដែលគួរសរសើរមួយទៀត ដែលគេបានរក្សាទុកមកដោយសាមគ្គីធម៌រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ គឺគណៈសង្ឃដែលមាននៅក្នុងប្រទេសខ្មែរវេលានេះមាន ២ និកាយ គឺមហានិកាយ នឹងធម្មយុត្តិ មិនមានបែកសាមគ្គីគ្នាទេ គ្រាន់តែមើលឃើញស្រមោលខាងក្រៅផ្សេងគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែនិកាយទី ២ មានការផ្សាយចូលទៅក្នុងប្រជាជនបានតិចជាងនិកាយទី ១

ដោយគណៈធម្មយុត្តិកើតឡើងពីពួកអ្នកធំជាដំបូង នឹងប្រព្រឹត្តទៅតាមបែបសៀមសុទ្ធ ។

លទ្ធិសាសនាជាន់ដើមដែលបានរក្សាទុកមកនោះ ស្ទើរតែមិនមានរឿងប៉ះពាល់ដល់ពង្សាវតារសោះ ដែលយើងទើបនឹងពោលដោយទ្រួសៗនេះ ។ ប្រហែលជាពួកប្រកាន់លទ្ធិថេរវាទមានអធិករណ៍កើតឡើងដោយមានគំនិតយោបល់ខ្លះ មិនទាន់ជ្រួតជ្រាបចូលទៅក្នុងចិត្តគំនិតរបស់ពួកឧបាសកឧបាសិកា ឬមួយមិនទាន់មានក្នុងចិត្តគំនិតរបស់ពួកលោកសង្ឃខ្លះផង ។ ប៉ុន្តែមិនត្រូវភ្លេចថាលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍នឹងមហាយានមានជាប់ជាច្រើនសតវត្សរ៍នោះល្មមផ្លាស់រូបរាងទៅជាដទៃ ហើយការផ្សាយចូលមកនៃលទ្ធិសាសនាទាំង ៣ មិនបានចោលស្នាមគំនូសទុកក្នុងចិត្តគំនិតដ៏ទៀងត្រង់នឹងដោតខ្ជាប់របស់ប្រជាជនខ្មែរនឹងលាវដ៏ស្លូតត្រង់ទាំងគ្រហស្ថទាំងបព្វជិតសោះនោះមិនមែនឡើយ ។

ហេតុនេះបានជាក្នុងឆ្នាំ ១៩៣០ ព. ស. ២៤៧៧ លោកគូវែរណើរស៊េណេរ៉ាល់ប៉ាស្គីយេរបង្កើតពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យឡើងនៅក្រុងភ្នំពេញ ដើម្បីស៊ើរើលទ្ធិហីនយានដែលបរិសុទ្ធស្អាតឲ្យកើតឡើងវិញ ។ ការបង្កើតសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់នឹងក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក ដើម្បីស៊ើ-

ពិនិត្យគម្ពីរដីកាយកមករៀនសូត្រនាំឲ្យគណៈសង្ឃមានសេចក្ដីចេះដឹងនិងសតិបញ្ញាចំរើនឡើង ៗ នៅទីបំផុតការប្រែព្រះត្រៃបិដកជាភាសាខ្មែរហើយផ្សាយគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកឲ្យមានពាសពេញស្រុកខ្មែរ ដើម្បីឲ្យប្រជាជនមានចំណេះចេះដឹងឡើង និងយល់ស្គាល់ព្រះពុទ្ធដីកាបានជាក់ច្បាស់ ៗ

៥– ពុទ្ធសាសនានៅអណ្ណាមនិងតុងកឹង

តាមរឿងរ៉ាវដែលយើងពោលមកហើយ យើងមិនទាន់បានពោលដល់ចំណែកមួយនៃប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន គឺប្រទេសតុងកឹង អណ្ណាមនិងកូសាំងស៊ីននៅឡើយ ៗ ប្រទេសទាំង ៣ នេះមានកំផែងមួយខាំងដាច់ស្រឡះពីប្រទេសខ្មែរនិងលាវ ជាកំផែងកំណត់ទៅតាមភូមិសាស្ត្រ តាមជាតិ តាមសំដីភាសា តាមទំនៀមប្រពៃណីនិងរបៀបសាសនា ៗ ដូចយើងបានឃើញហើយថា ប្រទេសខ្មែរនិងលាវ (រួមទាំងភាគ ១ នៃប្រទេសចម្ប៉ាឬអណ្ណាមខាងក្រោម) សុទ្ធតែកាន់តាមអារ្យធម៌និងសាសនាដែលបានមកពីឥណ្ឌៀស្ទើរទាំងអស់ ដែលមានផ្លូវចូលមកតាមប្រទេសភូមានិងប្រទេសសៀម ៗ ឯប្រទេសអណ្ណាម តុងកឹង កូសាំង-

ស៊ីន[១] មានរបៀបនិងសេចក្ដីចំរើនទៅតាមអារ្យធម៌របស់ចិន ដោយចិនមានអំណាចត្រួតត្រានាំចូលមកផ្សាយ ។

ពង្សាវតារសាសនា ឬសាសនាយួននេះនៅតែងងឹតងងល់មិនសូវមានគេដឹងឮច្រើនទេ ។ រឿងនេះជារឿងស្មុគស្មាញណាស់ និងញែកឲ្យស្រឡះពុំទាន់បានក្នុងវេលានេះ ទាំងការប្រឡូកប្រឡំគ្នាខាងផ្លូវសាសនានេះក៏មានច្រើនណាស់ ប៉ុន្តែទៅមើលឃើញថា ពុទ្ធសាសនាមានកំឡាំងនិងមានដំឡៃជាងគេ ។ ពង្សាវតារនៃពុទ្ធសាសនា ឬរឿងដែលយើងដឹងនោះ កាលពីដើម លទ្ធិពុទ្ធសាសនាជាសាសនាដែលមានពាសពេញស្រុកអស់ហើយ គឺតាំងពីសតវត្សរ៍ទី ១ នៃគ្រិស្តសករាជនោះ ព្រះពុទ្ធ-សាសនាបានផ្សាយចូលទៅក្នុងស្រុកចិនហើយ ក្នុងរាជ្យស្ដេចចក្រពត្តិចិនព្រះនាម មិង-ទី ព.ស. ៦០១ ដល់ ៦១៨ (៥៨-៧៥...) ដល់មករាជវង្សក្សត្រ វូ-ហាន់ បានចាត់ឲ្យនិមន្តលោកសង្ឃពុទ្ធសាសនា

---

១ កាលបើនិយាយពីផែនដីស្រុកកូសាំងស៊ីននេះ កាលពីដើមមកជាចំណែកមួយស្ទើរតែទាំងអស់ជារបស់ស្រុកខ្មែរតាមភូមិសាស្ត្រនិងតាមពង្សាវតារ ។ ពួកខ្មែរបានកើតមកពីប្រជា-ជនជាតិហ្វូណន ដែលមានអាណាចក្រដ៏ធំគ្រប់ទៅលើប្រទេសកូសាំងស៊ីនសព្វថ្ងៃនេះស្ទើរតែជិតអស់ ជារបស់ប្រទេសខ្មែររហូតមកដល់សតវត្សរ៍ទី ១៦ (ព. ស. ២០៩៣) ។ លុះមកដល់ចុងសតវត្សរ៍ទី ១៧ ទើបយួនយកប្រទេសនេះបាន ហើយតមកបានទៅមហានគរបាំងសែស ហើយរៀបចំត្រួតត្រាស្រុកកូសាំងស៊ីននេះដោយឡែកពីស្រុកដទៃ ។ ដូង...

ពីប្រទេសបេង្គល ហើយទ្រង់កសាងវត្តថ្វាយសង្ឃនៅក្នុងក្រុងឡាវ-យ៉ាង (គឺស្រុកយុន-ណាន-ហ្វូ សព្វថ្ងៃនេះ) អារាមដំបូងដែលកសាងឡើងហៅថា វត្តសេះស ។ ប្រហែលជាកន្លែងដែលព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយចូលមកជាដំបូងនៅស្រុកតុងកឹងនឹងអណ្ណាមនោះ ដោយសារតែជនជាតិចិនបានមកត្រួតត្រាលើខេត្រអស់នេះ ពីព្រោះសេចក្ដីចំរើនរបស់ពុទ្ធសាសនា ១ ផ្នែកទៀតដែលមានឫសគល់ដើមនៅប្រទេសឥណ្ឌា ហើយផ្សាយចូលទៅក្នុងប្រទេសចាមតាំងពីសតវត្សទី ២ នឹងទី ៧ (ព. ស. ៦៤៣ នឹង ៧៤៣) យើងបានពិនិត្យឃើញថា អំណាចពុទ្ធសាសនាផ្នែកនេះមិនមានស្រមោលជាប់នៅនឹងប្រជាជនជាតិយួនទិសខាងជើងនោះឡើយ ។

ទុកជាប្រជាជនកូសាំងស៊ីនស្ទើរតែមានតែជាតិយួនពេញស្រុកក៏ដោយ ប៉ុន្តែនៅចំណែកទិសខាងលិចនឹងទិសខាងត្បូងឆៀងខាងលិច នៅមានពួកអំបូរជាតិខ្មែរសុទ្ធ ហើយប្រើភាសាខ្មែរសុទ្ធ កាន់សាសនាព្រះពុទ្ធ លទ្ធិហីនយាន ដែលមានលោកសង្ឃខ្មែរកាន់កាប់ត្រួតត្រានិងរៀបចំការសាសនារហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

(មានត)

អាជីវកម្មគឺអ្វី?

(តមក)

វគ្គទី ២

ប្រភេទរបស់អាជីវកម្ម

ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់មនុស្សយើងមានច្រើនយ៉ាងច្រើនប្រការផ្សេងៗគ្នា ស្រេចតែអ្នកឯណាមានចំណេះចេះស្ទាត់ខាងផ្លូវណា ក៏ធ្វើការខាងផ្លូវនោះ ដើម្បីឲ្យបានទ្រព្យមកចិញ្ចឹមជីវិតចាយវាយទុកជាស្រេច កាលបើគេទ្រព្យបានមកល្មមស៊ីចាយហើយ ដែលសេសសល់តាំងប៉ុន្មានក៏ចែកចាយចំណាយផ្លាស់ប្តូរគ្នា ៗ ប្រភេទនៃការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់មនុស្សយើងនេះ ស្រេចតែភូមិប្រទេសឬទីតម្បន់ដែលខ្លួននៅ គឺថាបើនៅជិតសមុទ្រ, ទន្លេ, ស្ទឹង គេតែងរកបរនេសាទត្រី ៗ អ្នកដែលនៅកន្លែងមានមីនរ៉ែផ្សេងៗក្នុងដី ក៏ធ្វើការជីកយករ៉ែ ដែលហៅថា "លោហកិច្ច" ៗ អ្នកដែលនៅជិតព្រៃ ក៏ធ្វើការកាប់ឈើក្នុងព្រៃយកឈើមកលក់ ៗ អ្នកដែលនៅលើដីរាបមានទឹក មានដីជាតិក៏ធ្វើការកសិកម្ម ដូចធ្វើស្រែចំការចម្ការដំណាំនិងចិញ្ចឹមសត្វ ៗ ឯអ្នកដែលនៅក្នុងទីប្រជុំជន ដូចទីផ្សារ ក៏ធ្វើការលក់ដូរ ដែលហៅថា "ពាណិជ្ជកម្ម" និងចាត់ចែងធ្វើគ្រឿងឧបភោគបរិភោគ តាមសេចក្តីត្រូវការរបស់មនុស្សខ្លួនទៅ ហើយចេញជា

ជំនួញ ដែលហៅថារបរ «ហត្ថកម្មនិងសិប្បកម្ម» ។ ឯការហត្ថកម្មសោតទៀតក៏មានច្រើនប្រភេទ ដូចជាធ្វើជាងឈើ, ជាងគំនូរ, ជាងស្មិត, ជាងក្បាច់, ជាងក្រឡឹង, ជាងប្រាក់, ជាងមាស, និងការត្បាញ, ការដេរប៉ាក់, និងការថ្មីដៃឯទៀតៗ រហូតដល់ការកសាង ការតាំងរោងអារឈើ, ម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ, គ្រឿងតំបាញនិងគ្រឿងប្រើប្រាស់ជាដើម ក្រៅពីនេះ នៅមានរបរចិញ្ចឹមជីវិតដទៃៗទៀតជាច្រើនយ៉ាង ដូចជាពេទ្យ ស្មាក្ដី ល្ខោននិងការស៊ីឈ្នួលជាដើម ក៏ហៅថារបរចិញ្ចឹមជីវិតទាំងអស់ ។

អាជីវកម្មទាំងឡាយដែលពោលមកនេះ ជារបរដែលត្រូវធ្វើជាប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនក៏មាន របស់បរិសទ្យសមាគមក៏មាន រួមហៅថា «ករណីយកិច្ច» ព្រោះជាកិច្ចដែលយើងត្រូវធ្វើខានពុំបាន ។ នៅមានការងារម្យ៉ាងទៀត ដែលជាការងារនៅក្នុងក្រសួងរាជការរដ្ឋបាល ដែលយើងត្រូវធ្វើការនៅក្រោមបង្គាប់ជាជាន់ៗ ថ្នាក់ៗ តាំងពីអធិបតីថ្នាក់ខ្ពស់បំផុតរហូតមកដល់ស្មៀនភ្នាក់ងារថ្នាក់ទាប ការធ្វើរាជការនេះជារបរចិញ្ចឹមជីវិតមួយដែរ ព្រោះអ្នកធ្វើការនេះរមែងបានប្រាក់ខែជាគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតរាល់ខែ ប៉ុន្តែអ្នកដែលធ្វើរាជការនេះ តោងតែជាអ្នកមានចំណេះវិជ្ជាខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងនាទីជាមុខក្រសួងនោះៗ តាមព្រះរាជបញ្ញត្តិ ។ របរចិញ្ចឹមជីវិតដែលពោលមកនេះ រាប់ថាជាកិច្ចការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ត្រឹមត្រូវតាមសេចក្ដីនិយម

ក្នុងលោក ហើយមិនខុសនឹងធម្មនិយម ចាត់ជាសម្មាអាជីវៈ គឺការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ មិនខុសនឹងច្បាប់សម្រាប់ស្រុក គួរតែយើងរើសរកធ្វើតាមចំណេះវិជ្ជារៀងខ្លួន ៗ មានការចិញ្ចឹមជីវិតម្យ៉ាងទៀត ខុសទាំងខាងលោកនិយមទាំងខាងធម្មនិយម ខុសនឹងច្បាប់សម្រាប់ផែនដី ដូចជាការឆបោក កុហកបញ្ឆោត លួចប្លន់ជាដើម របរចិញ្ចឹមជីវិតបែបនេះៗចាត់ជាមិច្ឆាអាជីវៈ គឺចិញ្ចឹមជីវិតខុសទំនងគន្លងធម៌ដែលយើងមិនត្រូវប្រព្រឹត្ត ព្រោះនាំឲ្យខូចប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ទាំងកើតទុក្ខទោសដល់ខ្លួនផង ។

ហេតុនេះ តោងយើងចៀសវាងរបរជាមិច្ឆាអាជីវៈ ចិញ្ចឹមជីវិតតាមសម្មាអាជីវៈទើបល្អ ។ (មានត)

ណេះ

ច្បាប់សុភាសិត

ប្រសើរពេកពិត ប្រែពីគាថា

បន្ទូលព្រះពុទ្ធ បំហុតទេស្មា

ឲ្យអស់ទាំងមហា- ជនផងត្រងត្រាប់ ។

និព្វានប្បច្ចយោ ហោតុ មេ ។

របស់

ឧកញ៉ាវង្សាសារពេជ្ញ និង ចាងហ្វាងក្រុមរាជបណ្ឌិត្យ

ក្នុងរាជ្យព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិរក្សរាមាឥស្សរាធិបតី

(ព្រះអង្គដួង) ។

(តមក)

៣៤- ពហុសេលំ ចបត្តំ មណិជាតា ចទុល្លភោ មហាទុល្លភា អរញ្ញវនា ពហុរុក្ខា ។ ចន្ទជាតា ច- ទុល្លភា មហាទុល្លភោ ឧតរេច ពហុនរេ សប្បុរិសោ ចទុល្លភា ។ លោកថាភ្នំ ដេរដាសដោយភ្នំ ច្រើនឥតគណនា ទោះនឹងរើសរក កម្របានជា មណីរត្នថ្លៃថ្លា ក្រៃក្រនឹងមាន ។ មួយ សោតរីឈើ ច្រើនព័ណ៌អន្ទើ ដុះដោយសព្វឋាន សុះសព្វឈូងផក រិះរកក្របាន ជាខ្ទឹមបន្ទន់មាន ដំឡៃឡើយហោង ។ រីឯនគរ មនុស្ស ផងវិករ ច្រើនក្រៃកន្ទង ក្រនឹងមានមនុស្ស សប្បុរសស្នេហ៍ស្នង ខ្លួន ខ្លាចបាបផង ក្រមានឯងឯ ។

៣៥- សិរីបញ្ញ ហត្ថំអស្ស ឧសហត្ថេ សតហត្ថំ គជំនាមេ ចឧស្សត្ថេ ពិទូរជនា ។ សត្វណាមានស្នែង លោកឲ្យគិតក្រែង ចៀសចេញពងព បានប្រាំហត្ថគត់ កំណត់ធម៌ថា កុំបរយាត្រា ទៅទៀបឡើយហោង ។ រីសេះសោតណា ឲ្យចៀស ពងព ដប់ហត្ថជាមួង រីគជសារ ៖ ទារទ្រើសឃ្នង ឲ្យចៀសរំលង ចេញបានរយហត្ថ ។ នាអ្នកខូរជន ដូជាតិអគ្គអ- ន្ធពាលអសត្យ លោក ឲ្យលះលាក ចៀសចាកចេញថ្ងាត់ វើផុះខ្លាយខ្លាត់ រកភូមិទៀតខ្វី ។

៣៦- មាតាភិសោកោ ទ្វារទាលោ ហុតោលិត្តោ- តោពាណិជ្ជា មហាសេដ្ឋី ពជវសី- តោនិច្ចយោ ។

កជាសេដ្ឋំ សមណគុណំ កាវិក្ខុ វិរុទ្ធនៈ- កាហេថោ-សោ ឥមជនោ មិត្តាវិឡ្សតិ ។ ធម៌នេះលោកថា ឲ្យអ្នកផងជា មិត្រមានមេត្រី អ្នកប្រាជ្ញណ្ដប់ ឲ្យគ្រប់កុំបី បង់ចិត្តជាក្ដី ប្រមាទឡើយណា ។ មួយម្ដាយមួយគឺ ពេទ្យមើលជម្ងឺ មួយគឺហោរា មួយគឺអ្នកកត់ កំណត់ត្រួតត្រា មួយអ្នកទូរមហា- ក្សត្រាធិបតី ។ មួយគឺអ្នកនាយ សំពៅទាំងឡាយ មួយគឺសេដ្ឋី មួយគឺសុភា ពិចារណាក្ដី មួយគឺមន្ត្រី អគ្គអគ្គសេនា ។ មួយគឺព្រះវង្ស មួយទីគឺអគ្គ ព្រះមហា-ក្សត្រា មួយគឺអ្នកបួស ទ្រង់ផ្នួសបរិយា មួយអ្នកឯណា មានគុណសូទ្រគន់ ។ មួយគឺអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិតឯងអាច ចេះធម៌អាថ៌ផង មួយគឺអ្នកជា គ្រូអាត្មាហោង គិតគួរកុំបង់ ចិត្តជាទោសំ ។

៣៧- សត្តពិន្ទុឱរៈ- លស្នាសត្តមៈ- តាលបតាលំ ចន្ទក្រលេ រវេជាតំ និរជនំ នបស្សតិ ។ ទោះអ្នកឯណា ទំហំអគ្គ ប្រាំពីរដង់ កំពស់សុរិល ប្រាំពីរគោតក្ដ៍ រូបរាងឥន្ទ្រិយ ជាត់ធំមហិមា ។ សន្ធានអម្ពរ ជាមួយព្រះសូរ្យ និងព្រះចន្ទ្រា ជា បើពុំមាន ធនធានទ្រព្យា អង្គឥតអ្នកណា មួយនឹងយល់ឡើយ ។ លោកិយប្រធាន ប្រសើរសោតមាន តែទ្រព្យជាត្រើយ[1] ជាញាតិជាមិត្រ ស្នេហ៍ស្និទ្ធឯងហើយ ឥតអ្វីទៀតឡើយ ទ្រព្យជានាថោ ។

---

១ ទ្រព្យដែលបានមកដោយសុចរិត ឬ អរិយទ្រព្យទាំង ៧ មានសទ្ធាជាដើម ទើបឈ្មោះជាទ្រព្យប្រសើរ ។

៣៨— តិលមត្តំ ចកាយមំ ពហុជនោ បកាសេន្តំ ហារិនំ ទូរតោ មិត្តំ វេ បស្សតា ៗ, បើតបទបាលី នេះលោកស្រដី អាថ៌ឧបមា អ្នកមួយតូចលន់ ខ្ទង់ប៉ុនល្ងណា មោះ មានទ្រព្យ មានប្រាក់ជនជាន ៗ មានពាក្យប្រពៃ ចូលចិត្តនរនៃ អ្នកផងសព្វហាន ធ្លាយដីតក្តីណា យាត្រាមកប្តាន រិះរកពប់អាន នៃអ្នកនោះហោង ៗ សួរសោកគេទៅ សឹងជាញាតិផៅ សន្តានទាក់ទង សឹងស្គាល់ជាមិត្រ ស្នេហ៍ស្និទ្ធស្នាលស្នង ឥតឯឲ្យហ្មង នៃអ្នកនោះណា ៗ

៣៩— យស្សរុក្ខ ឆាយាយនិ- សីទេយ្យ សយ-យេ វា តស្សសាខា ភញ្ជេយ្យ មិត្តទុព្ភោ ៗ នរព្រឹក្សមួយមានសាខា ស្រោមសុំករក្តៅ ទោះអ្នកឯណា ចិន្តាមោហោ មោហៈពាលោ ពាលពន់វិស័យ ៗ ចូលចតសំណាក់ អាស្រ័យពឹងពាក់ ក្រោមម្លប់ព្រឹក្សព្រៃ នោះហើយមានចិត្ត គំនិតកាចក្រៃ កាន់កាប់កាប់នៃ ស្រោមសុំកសាខា ៗ លោកហៅទ្រឹស្តិទ្រុះ មិត្រមានបាបលុះ បទចិត្តមោហា ធ្លាក់ទៅនរក អាក្រក់ឈឺផ្សា ខ្លោចខ្លួនទៅខា ក្លួមភ័យនិរយំ ៗ

(មានត)

ពង្សាវតារក្រិក

(តមក)

១ – អំពីរបៀបត្រួតត្រាស្រុក – បានពោលពីខាងដើមរួចមកហើយថា អ្នកស្រុកអាថែនប្រើរបៀបត្រួតត្រាស្រុកដែលហៅថា ប្រជាធិបតេយ្យ ពោលគឺរាស្ត្រមានអំណាចបោះឆ្នោតរើសអ្នកត្រួតត្រាស្រុក, ចៅក្រម, អ្នករាជការគ្រប់ដំណែងរហូតដល់មេទ័ពក៏គេឲ្យរាស្ត្ររើសតាំងឡើងដែរ មានអ្នកប្រាជ្ញជាតិបារាំងសែសម្នាក់ពោលទុកថា "ក្នុងស្រុកអាថែនការងារគ្រប់យ៉ាងស្រេចតែរាស្ត្រទាំងអស់ ប៉ុន្តែបណ្តារាស្ត្រនឹងវិនិច្ឆ័យសម្រេចយ៉ាងណានោះស្រេចតែអាវុធមាត់របស់អ្នកនិយាយ" នេះត្រូវនឹងពាក្យសុភាសិតខ្មែរ ១ បទថា "មាត់ជាឯក លេខជាទោ" ។ ហេតុនេះអ្នកដែលមានអំណាចធំនៅក្នុងស្រុកអាថែននោះ គឺអ្នកពូកែនិយាយ អ្នកណាប៉ិននិយាយ មុខជារាស្ត្រនឹងរើសខ្លួនឡើងធ្វើធំមិនខាន ។ ក្នុងចំណោមពួកអ្នកប៉ិននិយាយនោះ មានមនុស្សសំខាន់ម្នាក់ឈ្មោះ ប៉េរីក្លេស ជាពូជអំបូរក្សត្រពីបុរាណរបស់ស្រុកអាថែន បានសិក្សារៀនសូត្រក្នុងសំណាក់អ្នកប្រាជ្ញមកជាច្រើន មាននិស្ស័យពិតជាមនុស្សស្លូតត្រង់ នឹងមិនចេះខ្លាចរំកើបនឹងសេចក្ដីលំបាក បុរិបត្តិអន្តរាយទាំងពួង ចេះធ្វើឲ្យអ្នកផងជឿទុកចិត្តខ្លួននឹងស្ងប់ស្ងៀម ។ សុន្ទរកថារបស់លោកនេះ

សុទ្ធតែជាគ្រឿងផាសុចិត្តអ្នកស្រុកអាថែនឲ្យមានមានះព្យាយាមក្នុងការពង្រីកអាណាខេត្ត ទីងឲ្យទំនុកបំរុងឲ្យបានចំរើនខាងអក្សរសាស្ត្រនិងរបៀបរបនា ហេតុនេះ បានជាមានពាក្យពោលថា សម័យចំរើនរុងរឿងបំផុតរបស់អាថែនឲ្យនោះ ហៅថា "សម័យប៉េរីក្លេស" ។

បណ្ដាអ្នកធ្វើការស៊ីវិលរបស់ស្រុកអាថែនឲ្យនោះ មានពួកចៅក្រមជាចំនួនច្រើនបំផុត ព្រោះក្នុង ១ ឆ្នាំៗ មានបោះឆ្នោតរើសតាំងចៅក្រមដល់ចំនួន ៦.០០០ នាក់ ចំនួនចៅក្រម ៥.០០០ នាក់ជាអ្នកធ្វើការប្រចាំដំណែងបែងចេញជា ១០ ក្រុម ក្នុង ១ ក្រុមៗ មានចំនួន ៥០០ នាក់ កាលបើមានក្ដីកើតឡើង ត្រូវចៅក្រមដែលពិភាក្សាកាត់សេចក្ដីនេះនាំគ្នាចាប់ស្លាកមុនក្ដីឡើងមកដល់សាលា តាមធំនងនេះ កូនក្ដីទាំងសងខាងមិនដឹងថាលោកចៅក្រមណាមកជម្រះកាត់ក្ដីរបស់ខ្លួន ។ ដើមចោទនិងចុងចំឡើយតោងតស៊ូក្ដីដោយខ្លួនឯង មិនមានស្មាក្ដីនិយាយតក៏ជំនួសខ្លួនទេ បើមិនអាចទៅថ្លែងសេចក្ដីចំពោះមុខចៅក្រមដោយខ្លួនឯង ត្រូវទន្ទេញពាក្យថ្លែងការណ៍ឲ្យចាំមាត់ហើយទៅថ្លែងឲ្យចៅក្រមស្ដាប់ តាមសំណៅដែលគេស៊ីតែងពាក្យក្ដីប្រគល់ឲ្យ ។ ការជំនុំជម្រះក្ដីនេះប្រើធីកប់ដុំក្រួស គឺពួកចៅក្រមយកដុំក្រួសដាក់ទៅក្នុងភាជន៍ ១ ឯដុំក្រួសនោះមាន ២ ព័ណ៌ គឺពណ៌ខ្មៅជាស្លាកកាត់សេចក្ដីឲ្យចំឡើយចាញ់ ពណ៌សជាស្លាកកាត់សេចក្ដីឲ្យចំឡើយឈ្នះ កាលបើបោះស្លាករួចហើយក៏យកស្លាកមកកប់

មើល ហើយគាត់សេចក្ដីទៅតាមចំនួនស្លាកដុំក្រួសព័ណ៌ណាដែលមាន ច្រើនជាងគេទុកជាស្រេច ។

ដោយហេតុក្រុងអាថែន្សត្រូវការកងទ័ពជាច្រើនសម្រាប់បង្ការស្រុក១ ត្រូវការទំនុកបំរុងក្រុងអាថែន្សឲ្យកាន់តែល្អរុងរឿងឡើង១ ត្រូវការបំ-ណាយផលប្រយោជន៍ឲ្យអ្នករាជការស៊ីវិលមានចំនួនច្រើនលើសលុប ១ កិច្ចអស់នេះរដ្ឋបាលអាថែន្សត្រូវការប្រាក់ជាច្រើន ឯផលប្រយោជន៍របស់អាថែន្សមាន ៣ ផ្លូវ គឺបានរ៉ែប្រាក់ (មីនប្រាក់) អំពីភ្នំឡោរីយ៉ុម នឹងបានរ៉ែមាសអំពីស្រុកត្រាស ១ បានទទួលគ្រឿងបណ្ណាការអំពីស្រុកចំណុះទាំងឡាយ ១ បានពីការស៊ីអាករពន្ធដារ ។ នេះមានពីរប្រភេទ គឺប្រភេទធម្មតានឹងប្រភេទពិសេស ។ ប្រភេទធម្មតា បានដល់វេលាស្រុកទេសសាន្តត្រាណ រាជការយកការស៊ីដំនួញផ្សេងៗ នឹងយកការស៊ីពីមនុស្សផ្សេងជាតិដែលចូលមកនៅស្រុកអាថែន្ស ។ បើជាវេលាមានសឹកសង្គ្រាម រាជការត្រូវយកការស៊ីពីអ្នកមានទ្រព្យតាមចំនួនទឹកប្រាក់ដោយឡែកទៀតផង ប្រភេទពិសេសនេះ តោងបង់ពន្ធចំពោះអ្នកមានប៉ុណ្ណោះ នឹងមានពន្ធជាច្រើនយ៉ាងដទៃទៀត ដូចជាពន្ធសម្រាប់ទំនុកបំរុងទ័ពជើងទឹក ពន្ធសម្រាប់មានល្ខោនលេងឲ្យរាស្ត្រមើល ។ ការដែលរាជការស្រុកអាថែន្ស យកពន្ធដារពីរាស្ត្រជាច្រើនមុខដូច្នេះជាការ

ចំឡែកណាស់ដែរក្នុងសម័យបុរាណ តែជនពួកនេះមិនមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ ព្រោះគេប្រកាន់ថា ជីវិត កាលវេលា និងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងឡាយរបស់ក្រស្ដ ទុកជារបស់ប្រទេសជាតិទាំងអស់ ។

គ – អំពីការរចនានិងអក្សរសាស្ត្រ – សម័យប៉េរីក្លេសជាសម័យចំរើនរុងរឿងនៃក្រុងអាថែន ដោយហេតុលោកនេះបានចំណាយប្រាក់របស់រដ្ឋបាលជាច្រើន ដើម្បីរកការឲ្យរាស្ត្រអ្នកក្រធ្វើ ការដែលឲ្យមនុស្សអស់នេះធ្វើ គឺការកសាងប្រាសាទ មន្ទីររាជការជាដើម ដែលជាសម្បត្តិរបស់ស្រុក ។ ជាវត្ថុដែលបានកសាងឡើងក្នុងសម័យប៉េរីក្លេសនោះនៅមានសេសសល់ហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ទុកជាបាក់បែកទ្រុឌទ្រោមទៅជាច្រើនហើយ ក៏នៅមានរបស់សេសសល់ឲ្យមើលឃើញលំអនិងថ្វីដៃក្នុងការកសាងយ៉ាងវិសេស ៗ ពួកអាថែនពេញចិត្តកសាងជាវត្ថុរបស់ស្រុកឲ្យបានល្អលើសគេហដ្ឋានដែលខ្លួននៅ ហេតុនេះបានជាគេហដ្ឋានផ្ទាល់ខ្លួនមិនសូវមានក្បាច់រចនាច្រើនទេ ប៉ុន្តែបើជារបស់សម្រាប់នគរវិញ គេខំព្យាយាមកសាងយ៉ាងផ្ចិតផ្ចង់ ជនស្រុកអាថែនទុកជាទ័លក្រយ៉ាងណា ក៏នៅតែមានសេចក្ដីសប្បាយចិត្តនឹងលំអស្រុកទេសរបស់ខ្លួន ៗ ក្រៅពីការកសាង ពួកនេះចេះសូនរូបយ៉ាងចំណាប់ផង ៗ

ក្រៅពីកិច្ចការដូចពោលមកខាងលើនេះ ប៉េរីក្លេសបានបណ្ដុះបណ្ដាល

អក្សរសាស្ត្រជាតិក្រិកឲ្យចំរើនឡើងជាអនេក   កើតអ្នកប្រាជ្ញកវីនិពន្ធមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញឡើងជាច្រើន ត្រាតែនិយមជាគោលនៃអក្សរសាស្ត្ររបស់លោករហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ មានចំនួនអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើននាក់ដែលគួរស្គាល់ឈ្មោះទុកនោះដូចមានតទៅនេះ

១ – អេស៊ីល កើតក្នុង ព. ស. ១៨ អនិច្ចកម្មកាលពីអាយុ ៧០ ឆ្នាំ បានទទួលសេចក្តីនិយមរាប់អានថាជាបិតានៃបទល្ខោន ។

២ – សូហ្វក្ល៍ កើតក្នុង ព. ស. ៤៨ អនិច្ចកម្មក្នុងអាយុ ៩០ ឆ្នាំ ជាអ្នកតែងបទល្ខោនដែរ   គេសរសើរថាជាកវីចេះតែងរឿងត្រឹមត្រូវតាមសេចក្តីពិត ចេះប្រើពាក្យងាយៗស្រណុកស្តាប់ ឃ្លោងរបស់លោកនេះនៅក្នុងចំពូកពិរោះចាប់ចិត្តជាបំផុត ។

៣ – អ៊ើរីពីដ៍ កើតក្នុង ព. ស. ២៣ អនិច្ចកម្មក្នុងអាយុ ៧៤ ឆ្នាំ ជាអ្នកតែងបទល្ខោនយ៉ាងល្បីល្បាញ ១ ដែរ ។

៤ – អារិស្តូហ្វាន ឆ្នាំកើតនិងស្លាប់មិនប្រាកដ ជាកវីល្បីល្បាញក្នុងការតែងរឿងត្លុក ។

៥ – ហេរោដូត៍ កើតក្នុង ព. ស. ៥៩, អនិច្ចកម្មក្នុងអាយុ ៦០ ឆ្នាំ ជាអ្នកប្រាជ្ញពង្សាវតារ   បានតែងពង្សាវតារក្រិកនិងពង្សាវតារប្រទេសដទៃៗទៀតមានអេស៊ីប្តជាដើម ។

៦- ធុយស៊ីឌីដ៍ កើតក្នុង ព.ស. ៨៣ អនិច្ចកម្មក្នុងអាយុ ៦៤ ឆ្នាំ ជាអ្នកប្រាជ្ញពង្សាវតារដែរ សៀវភៅជាស្នាដៃឯករបស់លោក គឺរឿងចម្បាំងប៉េឡោប៉ូណែស ។

៧ — សេនោហ្វុង កើតក្នុង ព.ស. ១១៦ អនិច្ចកម្មក្នុងអាយុ ៧៤ ឆ្នាំ ជាអ្នកប្រាជ្ញពង្សាវតារដ៏ល្បីល្បាញ ១ ដែរ ។

ក្រៅពីពោលរៀបរាប់មកនេះ ក្រុងអាថែនក្នុងសម័យប៉េរីក្លេស មានកើតអ្នកប្រាជ្ញខាងវិស្វកម្ម អ្នកប្រាជ្ញគំនូរ អ្នកប្រាជ្ញរចនាចម្លាក់ អ្នកប្រាជ្ញខាងវិជ្ជាធម៌អាថ៌ អ្នកប្រាជ្ញប្រដៅសីលធម៌ដែលសំខាន់បំផុត គឺ សូក្រាត ។ ស្រុកអាថែនក្នុងសម័យប៉េរីក្លេសនេះគេអាចពោលបានថា "ក្រុងអាថែនជាសាលាបង្រៀនរបស់ជាតិក្រិក" ។

រឿងព្រេងខ្មែរ – រឿងអាឡេវ ទី ២

(តមក)

របស់អ្នកឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី (យ៉ិន) ចាងហ្វាងក្រុមព្រះរាជនិពន្ធ

ដូច្នោះបានជាបងនាំព្រត់នាងទៅស្រុកម៉ែឪដូនតានាងរៀបការតាមច្បាប់ នាងកុំតូចចិត្ត បងនឹងជូនទៅសួរដីដូននាងជាប្រញាប់ កុំនាងថប់បារម្ភឡើយ នាងក្រមុំក៏ព្រមព្រៀងចិត្តដេកជាមួយគ្នា ។

លុះព្រឹកឡើងអាឡេវក៏បែរទូកទៅទៀត ប្រទះនឹងចោរ ៥០០ នាក់ ឯចោរទាំង ៥០០ នោះតែងនៅចាំប្លន់អ្នកទូក អ្នកដំណើរ ដែលដើរទៅរកស៊ីតែសព្វថ្ងៃ លុះឃើញទូកបែរទៅដល់ក៏គិតប្លន់យកទ្រព្យរបស់ ។ អាឡេវដឹងថាចោរចង់ប្លន់យករបស់ខ្លួនដូច្នោះ ក៏ចូលទូកទៅកណ្ដាលពួកចោរ ហើយឡើងទៅនិយាយនឹងមេចោរថា អស់អ្នកពលគ្នាហ៊ានប្លន់តែអ្នកទូកអ្នកដំណើរដែលដើររកស៊ីដាច់ដោចឆ្ងាយពីស្រុកពីភូមិគេ ហើយលើកគ្នាទៅទាំងហ្វូង ៗ ផង ឯខ្លួនខ្ញុំមិនចេះប្លន់អ្នកដើររកស៊ីដាច់ដោចដូច្នេះទេ ខ្ញុំប្លន់តែអ្នកស្រុកអ្នកនគរ ហើយខ្លួនខ្ញុំតែម្នាក់ឯង បានជាខ្ញុំហ៊ានដូច្នេះដោយខ្ញុំចេះអាគមកាប់មិនមុតដុតមិនឆេះ ហើយចេះទាំងអាគមបថមំបថមីនប៉ែតជានសាជាន មហាស្រឡប់មហាស្រឡាយ នាពយណ៍បែងភាគ នាពយណ៍កាឡា ខ្ញុំចេះអស់មិនសល់ នេះខ្ញុំទើបមកពីប្លន់

ស្រុកគេ យកបានទាំងកូនក្រមុំគេម្នាក់មកផង បើអ្នកឯងមិនជឿអ្នកសួរស្រីនោះចុះ ៗ ឯអស់ពួកចោរបានស្តាប់អាឡេវអួតប្រាប់ពីសិល្បសាស្ត្រអាគមវិជ្ជាការដូច្នេះហើយ ក៏ចង់រៀន ទើបនិយាយនឹងអាឡេវថា បើដូច្នោះសូមអ្នកបង្ហាញអាគមសិល្បសាស្ត្រដល់យើងក់ល់គ្នាផង យើងសុំអ្នកធ្វើជាគ្រូឲ្យបង្ហាញប្រះដាហើយនៅធ្វើការរកស៊ីជាមួយគ្នា ៗ អាឡេវថាបើអស់អ្នកចង់រៀនក៏ខ្ញុំបង្ហាញបាន ប៉ុន្តែការរកទីធ្វើពិធីចូលគ្រូណាមនោះក្រណាស់ មានតែរកកោះដាច់ពីស្រុកពីភូមិគេ ហើយនៅកណ្តាលទន្លេ ឆ្ងាយពីត្រើយនោះទើបធ្វើបាន ហើយអាឡេវនឹងចោរក៏នាំគ្នាទៅរកកោះកណ្តាលសមុទ្រ បានឃើញកោះមួយមានដុកខ្សាច់ល្អក៏ឡើងទៅលើកោះនោះ រកមើលទីកន្លែងសមគួរឆ្ងាយពីកន្លែងចតសំពៅ អាឡេវប្រាប់ថាបើអ្នកចង់ចេះអាគមឲ្យពូកែនោះត្រូវស្តាប់ខ្ញុំ បើខ្ញុំបង្គាប់ឲ្យធ្វើអ្វីត្រូវធ្វើតាមពាក្យខ្ញុំទាំងអស់នោះទើបបានអាគមពូកែធុតធាប់ ៗ ឯអស់ចោរទាំង ៥០០ ក៏ទទួលព្រមធ្វើតាមទាំងអស់ ហើយអាឡេវបង្គាប់ឲ្យធ្វើរោងពិធីមានបាយសី មានទៀនធូបផ្កា ហើយមានពដវ័តិឆត្រទង់សង់ជារានថ្នាក់ ៧ ជាន់ ហើយវាឲ្យជីករកាយដីខ្សាច់ជាអណ្តូងធំជ្រៅឲ្យមានទឹកល្អមុជលិចក្បាល លុះធ្វើស្រេចហើយវាបង្គាប់ចោរទាំង ៥០០ នាក់ឲ្យកោរសក់ ឲ្យស្រាតសំពត់ចេញទាំងអស់គ្នា ហើយវានិយាយ